

ΜΑΡΤΗΣ

Ο τρίτος μήνας του χρόνου ήταν από τους Ρωμαίους αφιερωμένος στο θεό Mars , τον Άρη το δικό μας , τον ορμητικό θεό του πολέμου , γι' αυτό του έδωσαν και τ' όνομά του . Για τους Ρωμαίους ήταν και θεός της καλής σοδειάς , αφού ευνοούσε τη βλάστηση που αρχίζει να φουντώνει μόλις μπει η άνοιξη . Θυμόμαστε βέβαια , πως μέχρι το 46 π.Χ , ο Μάρτης ήταν ο πρώτος μήνας του ρωμαϊκού ημερολογίου , κι από κει κι' ύστερα έγινε τρίτος . Με το Μάρτη είμαστε πια στα πρόθυρα της άνοιξης . Ο κόσμος δε βλέπει την ώρα να φύγει ο Φλεβάρης και να μπει ο Μάρτης .

Όξω Κουτσοφλέβαρε ,
να 'ρθει ο Μάρτης με χαρά και με πολλά λουλούδια .

Οι νοικοκυρές καθαρίζουν το σπίτι , σπάζουν και κανένα παλιοτσούκαλο , για να διώξουν κάθε κακό , φωνάζοντας :

Όξω ο Κουτσοφλέβαρος ,
όξω , ψύλλοι , ποντικοί ,
μέσα Μάρτης και χαρά
και καλή νοικοκυρά !

Μ' αυτά τα λόγια ξορκίζουν και τα ζώφια , που τόσο ενοχλητικά θα τους γίνουν από δω και ύστερα . Ο καιρός ωστόσο , είναι άστατος . Ο Μάρτης " μια γελά και μια κλαίει " λέει ο λαός . Κι έχει φτιάξει ένα σωρό παροιμίες για να τονίσει αυτή του την ιδιότητα αλλά και το καλό που κάνουν οι βροχές του στα σπαρτά και τη συμμετοχή του στη Σαρακοστή.

Μάρτης γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης.

«Μάρτης είναι χάρδια κάνει, πότε κλαίει και πότε γελάει.

**Ο Μάρτης ο πεντάγνωμος πέντε φορές εχιόνισε
και πάλι το μετάνοιωσε , που δεν εξαναχιόνισε .**

**Αν κάνει ο Μάρτης δυο νερά
κι' Απρίλης άλλο ένα ,
χαρά στονε το γεωργό
πούχει πολλά σπαρμένα .**

Λείπει ο Μάρτης απ' τη Σαρακοστή;

Μάρτης ή Μαρτιά

Σαν βγει ο Μαρτιάτικος ήλιος , βγαίνει για καλά ! Καιει και μαυρίζει τα πρόσωπα των παιδιών , κι η μαυρίλα για το λαό μας σημαίνει ασχήμια . Προπάντων τα κορίτσια τα ήθελε άσπρα και

ροδομάγουλα :

Ο πόχει κόρη ακριβή , το Μάρτη ο ήλιος μη την ιδεί .

Δεν βλέπεις λοιπόν κανένα κορίτσι , που την 1η του Μάρτη να μην έχει δεμένο γύρω απ' τον καρπό του χεριού του το " μάρτη " . Μπορεί και στο μεγάλο δάχτυλο του ποδιού η στο λαιμό (στα μωρά) . Ο " μάρτης " είναι μιά κλωστή άσπρη και κόκκινη η χρυσή (κίτρινη) στριμμένη . Τον φορούν μέχρι τέλος του μήνα κι ύστερα τον βγάζουν και τον κρεμούν στις τριανταφυλλίες . Έτσι τα μάγουλά τους θα γίνουν κόκκινα σαν τριαντάφυλλα . Αλλού πάλι τον έδεναν στις λαμπάδες της Ανάστασης και καίγονταν μαζί , η γύρω απ' τ' αρνιά που έψηναν . Άλλοι πάλι το βραχιολάκι αυτό το βγάζουν στο τέλος του μήνα, ή το αφήνουν πάνω στις τριανταφυλλίες όταν δουν το πρώτο χελιδόνι, για να τον πάρουν τα πουλιά και να τον χρησιμοποιήσουν για να χτίσουν την φωλιά τους. Η άνοιξη φέρνει ζωντανία και χαρά σ' ανθρώπους και ζωντανά . Η άνοιξη φέρνει πίσω τα χελιδόνια απ' τις ζεστές χώρες . Θα χτίσουν τις φωλιές τους , θα γεννήσουν τ' αυγά τους .

Το έθιμο του " μάρτη " το είχαν εξαρχής κι οι Βυζαντινοί και κράτησε όσο κι η βυζαντινή αυτοκρατορία , για να συνεχιστεί μέχρι τις μέρες μας . Φαίνεται πως το έθιμο έχει την αρχή του στην Ελληνική αρχαιότητα , γιατί έχουμε μαρτυρίες πως όσοι έπαιρναν μέρος στα Ελευσίνια μυστήρια , οι μύστες , έδεναν γύρω απ' το δεξί χέρι και το αριστερό πόδι μια κλωστή . Δεν ξέρουμε βέβαια τι συμβολική σημασία είχε , έχουμε όμως κι άλλες μαρτυρίες πως οι αρχαίοι φορούσαν κλωστές κόκκινες κι άσπρες , για να διώχνουν το κακό . Οι μύστες των Ελευσίνιων Μυστηρίων, έδεναν μια κλωστή, την «Κρόκη», στο δεξί τους χέρι και το αριστερό τους πόδι.

Για να γιορτάσουν τον ερχομό τους και την αρχή της άνοιξης τα παιδιά ξεχύνονται στους δρόμους την 1η του Μάρτη για τα χελιδονίσματα . Κρατούν ένα καλάθι γεμάτο φύλλα κισσού , περνούν μέσα ένα ραβδί και πάνω στο ραβδί στεριώνουν ένα ξύλινο χελιδόνι με κουδουνάκια στο λαιμό του. Πηγαίνουν από σπίτι σε σπίτι , κουνούν το ραβδί , ηχούν τα κουδουνάκια και τα παιδιά τραγουδούν :

Έρθε , ήρθε χελιδόνα ,
ήρθε κι' άλλη μελιηδόνα ,
κάθισε και λάλησε
και γλυκά κελάδησε :
" Μάρτη , Μάρτη μου καλέ ,
και Φλεβάρη φοβερέ ,
κι' αν φλεγίσεις κι αν τσικνίσεις
καλοκαίρι θα μυρίσεις .
Κι' αν χιονίσεις κι αν κακίσεις ,
πάλι άνοιξη θ' ανθίσεις .
Θάλασσα επέρασα ,

τη στεριά δεν ξέχασα ,
 κύματα κι αν έσχισα ,
 έσπειρα 'κονόμησα .
 Έφυγα κι αφήκα σύκα
 και σταυρόν και θημωνίτσα .
 Κι ήρθα τώρα κι ' ηύρα φύτρα
 κι ηύρα χόρτα , σπάρτα , βλίτρα ,
 βλίτρα , βλίτρα , φύτρα , φύτρα .
 Συ , καλή νοικοκυρά / έμπα στο κελάρι σου ,
 φέρ' αυγά περδικωτά / και πουλιά σαρακοστά ,
 δώσε και μιά ορνιθ'ίτσα , / φέρε και μιά κουλουρίτσα .
 Όρισεν ο δάσκαλος / κι ο θεός που τά 'δωκε
 ν' αγοράσουμε οχτώ / να πουλάμε δεκαοχτώ ,
 να κερδαινουμε τριάντα , / διάφορα μεγάλα πάντα .
 Και στο σπίτι και στη χώρα / μέσα δω πούρθαμε τώρα ,
 μέσα γειά , μέσα χαρά , / στον αφέντη , στην κυρά ,
 στα παιδιά και στους γονείς , / σ' όλους τους τους συγγενείς .
 Μέσα Μάρτης , έξω ψύλλοι ,
 όξω οχτροί , σας τρών' οι σκύλοι .
 Μέσα φίλοι , μέσα φτήνια , / και χαρές , χοροί , παιχνίδια ,
 και εφέτος και του χρόνου , / και του χρόνου κι άλλα χίλια .

Κάθε νοικοκυρά ανοίγει το πουγκί της κι' ανταμείβει τα παιδιά για τις ευχές τους με κάποιο νόμισμα , μα και τ' αυγά και τ' άλλα φιλοδωρήματα είναι μετά χαράς καλοδεχούμενα .

Ερμηνείες για το χρώμα ασπροκόκκινο χρώμα της κλωστής:

- 1. Μάρτης**= Άνοιξη και χειμώνας μαζί... *Κρύο (άσπρο) και ζέστη (κόκκινο).*
- 2. Η κόκκινη κλωστή** συμβολίζει την αγάπη για το ωραίο και η άσπρη την αγνότητα του φυτού "χιονόφιλος" που ανθίζει το Μάρτη...

Αυτός ο συνδυασμός κόκκινης και άσπρης κλωστής δεν είναι μόνο Ελληνικό έθιμο.

1. Το έθιμο γιορτάζεται και στα *Σκόπια* με την ονομασία "**μάρτινκα**", στην *Αλβανία* ως "**μερόρε**"

2. Στην *Ρουμανία* σύμφωνα με την μυθολογία ο Θεός-Ήλιος μεταμορφώθηκε σε νεαρό άντρα και κατέβηκε στη Γη για να πάρει μέρος σε μια γιορτή. Ένας δράκος όμως τον απήγαγε με αποτέλεσμα να χαθεί και να βυθιστεί ο κόσμος στο σκοτάδι. Μια μέρα ένας νεαρός με τους συντρόφους σκότωσαν τον δράκο και απελευθέρωσαν τον ήλιο φέρνοντας την Άνοιξη. Ο νεαρός έχασε τη ζωή και βάφτηκε κόκκινο το χιόνι από το αίμα του. Από τότε συνηθίζεται όλοι οι νέοι συνηθίζουν να πλέκουν το "**Μαρτισόρ**" που η κόκκινη κλωστή συμβολίζει το αίμα του νεαρού και την αγάπη προς τη θυσία και η άσπρη κλωστή συμβολίζει την αγνότητα.

3. Αν βρεθείτε στην *Βουλγαρία* 1η του Μάρτη, θα δείτε όλον τον κόσμο να περπατάει έχοντας είτε στον καρπό τους, είτε στο πέτο τους κόκκινες και άσπρες κλωστούλες δεμένες μαζί, τις **μαρτενιци (μαρτενίτσι / μαρτενίτσες)**. Η παράδοση αυτή χάνεται στα βάθη των αιώνων... Σύμφωνα με μια παράδοση, με την αρχή της άνοιξης ξεκίναγαν και οι πολεμικές συρράξεις... Οι άντρες, λοιπόν, όταν έφευγαν από το σπίτι έδιναν στις γυναίκες τους τις μαρτενίτσες, από τις οποίες το κόκκινο χρώμα συμβόλιζε το αίμα των πολεμιστών που δεν έπρεπε να χυθεί, ενώ το άσπρο συμβόλιζε το πρόσωπο των γυναικών που περίμεναν με αγωνία τον άντρα τους να γυρίσει ζωντανός πίσω... Πολλές φορές οι μαρτενίτσες μοιάζουν σαν μάλλινα κουκλάκια... Τα κουκλάκια αυτά είναι ο **Πιζο (Πίζο)** και η **Πεντα (Πέντα)**... Γίνονται, λοιπόν, κάτι σαν φυλακτά ενάντια στο κακό... Η παράδοση θέλει τον Μάρτη να είναι μια δύστροπη γιαγιά (**Баба Марта**), η οποία αλλάζει την διάθεσή της συνέχεια.

